

Hoe eindigt de Corona bubble ?

Fiat geld is een munt zonder intrinsieke waarde. De overheid bepaalt bij wet dat het een betaalmiddel is en de onderdanen aanvaarden dit. Momenteel is dit in de hele wereld gangbaar.

Volgens de leer van Von Mises is economie de studie van de wetten van de menselijke daad en de middelen die hij daarbij gebruikt zonder een oordeel uit te spreken over het doel van zijn daden. Daden zijn dan weer de essentie van ons bestaan en ons middel om te overleven. Volgens Von Mises loopt het non-stop geld drukken van de Fed samen met de kredietgroei bij de overheid en de banken in ons fiat geld systeem zeker verkeerd af : “ De golfachtige beweging die de economie teistert en de terugkeer van perioden van hausse gevolgd door perioden van depressie, is de onvermijdelijke uitkomst van de keer op keer herhaalde pogingen om de nominale marktrente door middel van kredietexpansie te verlagen. Er bestaat geen enkele manier om de uiteindelijke ineenstorting van een door kredietexpansie veroorzaakte hausse te voorkomen. De vraag is alleen of de crisis spoediger zou moeten komen als het resultaat van een vrijwillige stopzetting van verdere kredietexpansie of later als een uiteindelijke en algehele ineenstorting van het monetair stelsel.”¹

Tot het vrijwillig stopzetten zijn noch de centrale banken, noch de overheid in staat. Dit is de voorbije 20 jaar gebleken. Elke crisis, voortkomend uit teveel kredieten, heeft men beantwoord met nog meer kredieten. Niemand durft deze kunstmatige bubble stoppen. Daarom stevenen we af op termijn af op een instorting van het systeem door revolutie of tirannie. Waarom ?

De circulatiekrediettheorie werkt als volgt. Hetvolgende gebeurt in een economie waarin de centrale bank, in nauwe samenwerking met commerciële banken, de hoeveelheid geld verhoogt door kredietexpansie: de marktrente wordt kunstmatig onderdrukt, de consumptie stijgt ten koste van het sparen en er ontstaan kunstmatig geïnduceerde investeringen. De economie, die boven haar stand begint te leven, gaat een hoogconjunctuur in. Zodra de extra krediet- en geldinjectie in het economische systeem heeft gewerkt en de lonen en goederenprijzen heeft beïnvloed, keert de marktrente terug naar het oorspronkelijke niveau. De consumptie daalt, het sparen neemt toe en nieuwe investeringen blijken niet winstgevend te zijn - aangezien ondernemers beseffen dat hun economische berekening is gecorrumpeerd door de kunstmatige onderdrukking van de marktrente. Het blijkt dat overconsumptie en slechte investeringen de gevolgen zijn van de hausse, dat de productiestructuur misleidend is en gecorrigeerd moet worden, wat gebeurt door de crash. Het is in die zin dat de circulatiekrediettheorie ons informeert dat de boom (vroeg of laat) moet eindigen in een mislukking. Mises' redenering, hoe onweerlegbaar correct ook in termen van de logica van menselijk handelen, kan echter niet zonder voorbehoud worden gebruikt om de echte wereld te verklaren. Dit komt omdat de circulatiekrediettheorie, zoals elke andere theorie, werkt onder het ceteris paribus idee, dus onder het idee dat andere dingen gelijk zijn. Om een simpele illustratie te geven: als de centrale bank door kredietexpansie nieuw geld in de economie injecteert, en als de vrije markt mag werken, en als er geen andere factoren zijn zoals productiviteitsverhogingen, veranderingen in de smaak van de consument, enz. , dan verandert de piek in een mislukking.

---

¹ Het menselijk handelen p 557, Ludwig von Mises

De echte wereld is echter een andere plaats. Consumenten en producenten veranderen niet alleen hun gedrag naarmate de tijd verstrijkt, maar er zijn ook de overheidsmaatregelen die de werking van het economische systeem beïnvloeden. Het belangrijkste is dat de inmenging van de overheid op de markt toeneemt. Het verzwakt de krachten die een boom in een mislukking kunnen en zullen veranderen. Na de laatste financiële en economische crisis in 2008/2009 hebben centrale banken een "vangnet" onder de financiële markten en de economieën gelegd: bedrijven en investeerders kunnen er zeker van zijn dat centrale banken, in tijden van nood, hen te hulp zullen schieten.

Hetzelfde gebeurde eind maart 2020, toen regeringen over de hele wereld - als reactie op het politieke besluit om de economische activiteit stop te zetten - gigantische 'bailout'-pakketten samenstelden - bedoeld om de kredietmarkten te ondersteunen en leningen en werkloosheidsuitkeringen uit te breiden naar bedrijven in moeilijkheden en consumenten.

Natuurlijk hebben de regeringen niet al het beloofde geld voor de slachtoffers van de "lockdown". En het geld kan niet worden verkregen door belastingen te verhogen of door nieuwe obligaties uit te geven op de kapitaalmarkten zonder dat de rente stijgt.

Centrale banken zijn begonnen met het vuile werk door de grootste "backstop" ooit uit te rollen. Om de mislukking te voorkomen, manipuleren ze de rentetarieven naar beneden en drukken ze indien nodig steeds grotere bedragen bij. Met name, en het allerbelangrijkste, zijn centrale banken nu toegetreden tot de markt van de langlopende bedrijfskredieten. Ze hebben de kosten van krediet en kapitaal in het algemeen verlaagd. De begunstigden zijn big business, Wall Street en natuurlijk investeerders met een hoge hefboomwerking, banken en de financiële sector in het algemeen.

Stelt dit niet zomaar de onvermijdelijke crash uit, kan men zich afvragen? De circulatiekrediettheorie helpt zelfs om een antwoord op deze vraag te vinden. Om te beginnen zou er natuurlijk op een gegeven moment een recessie-depressie-achtige mislukking zijn, als en wanneer de marktkrachten de ruimte hebben om de economie weer in evenwicht te brengen. Maar politici, bankiers, ondernemers en werknemers willen niet dat dit gebeurt. Dit geeft regeringen en hun centrale banken - ondersteund door een publiek dat steeds angstiger wordt voor banenverlies en persoonlijke ondergang - carte blanche om door te gaan en het weinige dat overblijft van het vrije-marktsysteem af te schaffen.

Om aan de crash te ontsnappen, wordt het vrije-marktsysteem omgevormd tot een soort communisme: een systeem waarin de productiemiddelen formeel in particuliere handen blijven, maar waarin de staat, en de speciale belangengroepen die het runnen, werkelijk aan het roer staan, het dicteren en het beheersen van goederenprijzen, rentetarieven, lonen, inkomens, arbeidsvoorwaarden, en zelfs nationaliseren en beheren van banken en hele industrieën. Dit was het model dat de Duitse nationaal-socialisten eind jaren dertig bouwden: de staat dicteerde wat er geproduceerd moest worden, door wie, wanneer, waar en tegen welke kosten.

De geschiedenis herhaalt zich niet, maar rijmt soms. De westerse wereld neemt in toenemende mate, en vrij snel, afscheid van het idee van het vrije-marktsysteem, gedreven door de poging om de onvermijdelijke mislukking af te weren, die het gevolg is van een twintig jaar durende kredietexpansie veroorzaakt en mogelijk gemaakt door het fiat geldsysteem gerund door de centrale banken. Hoewel dit de mislukking inderdaad geruime tijd kan tegenhouden, zal het de productie en de werkgelegenheidswinsten verzwakken. De levensstandaard van mensen zal niet langer verbeteren bij een acceptabele clip en kan zelfs afnemen; hiermee komt verarming en mogelijks opstand om het systeem omver te werpen.

Zonder opstand is de verarming dan weer het ingrediënt die de opkomst van de totalitaire staat vergemakkelijkt. De onverteerbare waarheid is dus dat zonder toestemming voor een mislukking - een grote crash - het fiat-geldsysteem en alle krachten die naar de verheerlijking

van de staat streven, zullen blijven bestaan en voorspelbaar slechter zullen worden. De forse prijs voor het handhaven van de huidige hausse en de economische en sociale structuur die deze tot stand heeft gebracht, is het einde van de vrijemarktmaatschappij zoals wij die kennen. Dat gezegd hebbende, moet men aarzelen om opgelucht te zijn dat de centrale banken er opnieuw in zijn geslaagd de crash te bestrijden.

De circulatiekrediettheorie in zijn traditionele formule licht ons in over de gevolgen van hoe het vrije-marktsysteem een kunstmatige fiat-geld-geïnduceerde hausse in een mislukking verandert. Het helpt ons daardoor ook te begrijpen welke acties hoogstwaarschijnlijk zullen worden ondernomen door degenen die willen voorkomen dat de hausse in een mislukking eindigt: de vrije samenleving, de vrije marktorde, wordt het slachtoffer. Fiat-geld - als andere dingen gelijk zijn - is een zekere manier om de huidige orde geleidelijk omver te werpen. Achteraf lijkt het daarom voorbarig om de laatste beurscrash te interpreteren als een indicatie van het naderende einde van het fiat geldregime. De macht van regeringen en centrale banken over economische en maatschappelijke aangelegenheden is niet verbroken. Integendeel, men moet vrezen dat het in de loop van de laatste "lockdown" verder is versterkt: staten en hun centrale banken ontmantelen het vrije-marktsysteem meer en sterker dan ooit, verstevigen hun fiatgeld en bouwen uiteindelijk de almachtige staat op .

De circulatiekrediettheorie is een boom and bust-theorie die niet crasht. Het biedt tijdloze waarheden over de economische gevolgen van het injecteren van fiatgeld in de economie. We weten dat een hausse tot een mislukking moet leiden. Maar we kunnen en kunnen niet met zekerheid voorspellen wanneer het zal gebeuren. Het hangt allemaal af van de "speciale voorwaarden" waaronder het fiat-geldregime werkt. In een gestuurde markteconomie duurt de hausse wellicht langer dan men zou verwachten. En de laatste crash kan in een nogal ander formaat verschijnen als en wanneer regeringen het vrije marktsysteem steeds meer sluiten: namelijk tirannie.

Is de vrije markt te verkiezen boven tirannie als organisatievorm voor de samenleving ? Beschouwingen hierover vindt u in " Wat is vrijheid ?". Zo ja, hoe kunnen we dan het huidige fiat geldsysteem aanpassen ? Vrij bankieren is een toekomstig onderwerp waarop we hierop dieper ingaan. Of dienen we het over een andere boeg te gooien en een munt te hebben met een onderliggende waarde ? Bezorgen we in een internationale economie dan onze eigen economie geen handicap ? Andere drukken immers wel geld, doperen aldus hun economie en versnellen investeringen waardoor de innovatie daar sneller verloopt. Hierop komen we later terug.

Karakter Invest 23/4/2020